

RAPPORT VAN BEVINDINGEN

KWALITEITSONDERZOEK BIJ DE ANTOON VAN DIJKSCHOOL VSO-AFDELING CLUSTER 3

Plaats : Helmond
BRIN-nummer : 14VL
Arrangementsnummer : 123037
Onderzoek uitgevoerd op : 18 en 19 april 2011
Rapport vastgesteld te Eindhoven op 4 juli 2011

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	5
2. BEVINDINGEN	7
3. TOEZICHTARRANGEMENT.....	13

1. INLEIDING

De Inspectie van het Onderwijs voerde op 18 en 19 april 2011 een onderzoek uit op de vso-afdeling van de Antoon van Dijkschool te Helmond om een oordeel te kunnen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs en over de naleving van wet- en regelgeving. De Antoon van Dijkschool is een school voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs aan zeer moeilijk lerende en meervoudig gehandicapte leerlingen.

Aanleiding

Ter voorbereiding op het jaarlijks bestuursgesprek voerde de inspectie in december 2010 voor de Antoon van Dijkschool een risicoanalyse uit. De inspectie had op basis van de toen beschikbare gegevens geen directe aanleiding het toezicht te intensiveren. In 2006 vond echter voor het laatst een kwaliteitsonderzoek op locatie plaats, waarbij de inspectie ook de klassen bezocht. In het kader van de vierjaarscyclus van het inspectietoezicht heeft de inspectie daarom in overleg met het bestuur besloten in het eerste kwartaal van 2011 een kwaliteitsonderzoek uit te voeren om het profiel van de school te actualiseren. In dit onderzoek gaat zij tevens na of de school aan enkele wettelijke voorschriften voldoet.

Onderzoeksopzet

Deze rapportage is gebaseerd op:

- onderzoek en analyse van documenten die al bij de inspectie aanwezig waren, waaronder het schoolplan 2007/2011, de schoolgids 2010/2011, een kwaliteitshandboek 2010 en een beleidsagenda en jaarplan 2010-2011;
- onderzoek en analyse van documenten die de inspectie voorafgaand aan het onderzoek heeft ontvangen, waaronder een ink-analyse van oktober 2010, een document leerlingenzorg 2010/2011 en een kaderontwerp vso met stagebeleidsplan;
- onderzoek op locatie, waarbij de inspectie:
 - leerlingendossiers, handelingsplannen en beleidsdocumenten bestudeerde;
 - de onderwijspraktijk in vijf vso-groepen observeerde;
 - gesprekken voerde met de directie, leden van de commissie voor de begeleiding, leerlingen en leraren.

Uit het waarderingskader onderzocht de inspectie de basisset van indicatoren met uitzondering van indicator 10.6. De inspectie voerde bij dit onderzoek geen gesprek met ouders en beschikte over te weinig objectieve, actuele gegevens om deze indicator te kunnen beoordelen. Om het belang van de kwaliteitszorg te benadrukken in relatie tot het borgen en verder ontwikkelen van de gerealiseerde basiskwaliteit, voegde de inspectie de indicatoren uit het aspect 'cyclisch proces van kwaliteitszorg' aan het onderzoek toe. Het aangepast arrangement zwak was voor de inspectie aanleiding om ook de indicatoren van het aspect 'voorwaarden kwaliteitszorg' te beoordelen.

Na afloop van het onderzoek besprak de inspectie de conclusies en bevindingen met de directie van de school en de voorzitter en diverse leden van het bevoegd gezag.

Toezichtkader

De inspectie baseert zich bij het onderzoek op het Toezichtkader speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs 2005. In het jaarwerkplan verantwoordt zij verder welke wettelijke aspecten zij onderzoekt. Deze documenten zijn te vinden op www.onderwijsinspectie.nl.

Opbouw rapport

In hoofdstuk 2 staan de bevindingen uit het onderzoek op het gebied van de onderwijskwaliteit en de wettelijke voorschriften. Daarna volgt een beschouwing waarin de inspectie tekortkomingen toelicht en de schoolontwikkeling waar mogelijk in samenhang beschrijft. Hoofdstuk 3 bevat het toezichtarrangement.

2. BEVINDINGEN

2.1 Kwaliteits- en nalevingsprofiel

In onderstaande tabel vermeldt de inspectie welke indicatoren zij bij dit onderzoek heeft betrokken en tot welke bevindingen het onderzoek heeft geleid. De nummering in de tabellen verwijst naar het volledige waarderingskader (voortgezet) speciaal onderwijs. De bevindingen zijn weergegeven in de vorm van een score. De score geeft aan in welke mate de school de desbetreffende indicator heeft gerealiseerd. De inspectie onderzocht daarnaast of de school voldoet aan de naleving van enkele wettelijke voorschriften.

Legenda:

1. slecht
2. onvoldoende
3. voldoende
4. goed
5. niet te beoordelen (alleen bij opbrengsten)

Cyclisch proces kwaliteitszorg	1	2	3	4
1.1 De school heeft inzicht in de verschillen in onderwijsbehoeften van haar leerlingenpopulatie.			•	
1.2 De school hanteert een onderwijsconcept dat aansluit bij haar leerlingenpopulatie.			•	
1.3 De school evalueert jaarlijks systematisch de kwaliteit van haar opbrengsten.		•		
1.4 De school evalueert regelmatig het leren en onderwijzen.		•		
1.5 De school evalueert regelmatig de leerlingenzorg.		•		
1.6 De school werkt planmatig aan verbeteractiviteiten.			•	
1.7 De school borgt de kwaliteit van het leren en onderwijzen en de leerlingenzorg.			•	
1.8 De school rapporteert aan belanghebbenden inzichtelijk over de gerealiseerde kwaliteit van haar onderwijs.		•		

Voorwaarden kwaliteitszorg	1	2	3	4
2.1 De schoolleiding stuurt de kwaliteitszorg aan.			•	
2.2 De kwaliteitszorg is verbonden met de visie op leren en onderwijzen en de leerlingenzorg zoals geformuleerd in het schoolplan.			•	
2.3 De schoolleiding zorgt voor een professionele schoolcultuur.			•	
2.4 Bij de zorg voor kwaliteit zijn personeel, directie, leerlingen, ouders/verzorgers en bestuur betrokken.			•	

Systeem van leerlingenzorg	1	2	3	4
3.1 De commissie voor de begeleiding bepaalt de onderwijsrelevante beginsituatie van de leerlingen.		•		
3.3 De school stelt een handelingsplan vast in overeenstemming met de ouders.			•	
3.5 De school gebruikt een samenhangend systeem van instrumenten en procedures voor het volgen van de vorderingen en ontwikkeling van de leerlingen.		•		
3.8 De commissie voor de begeleiding evalueert de uitvoering van het handelingsplan.		•		

Functionaliteit handelingsplanning	1	2	3	4
4.1 De leerinhouden komen overeen met de afspraken in de documenten voor handelingsplanning.			•	

Leerstofaanbod	1	2	3	4		
5.1 De school hanteert een leerstofaanbod voor de schoolse vakken.			•			
5.4 Het leerstofaanbod sluit aan op het uitstroomperspectief van de leerlingen.			•			
5.5 Het leerstofaanbod maakt het mogelijk gericht in te spelen op verschillen tussen leerlingen.			•			
Onderwijstijd	1	2	3	4		
6.3 De teamleden maken efficiënt gebruik van de geplande onderwijstijd.			•			
6.4 De school stemt de hoeveelheid tijd af op de onderwijsbehoeften van (individuele) leerlingen.			•			
(Ortho)pedagogisch handelen	1	2	3	4		
7.2 De teamleden gaan op een respectvolle wijze met de leerlingen om.				•		
7.4 De teamleden handhaven de gedragsregels.			•			
7.6 De teamleden stemmen hun (ortho)pedagogisch handelen af op de onderwijsbehoeften van de leerlingen.			•			
(Ortho)didactisch handelen	1	2	3	4		
8.2 De leraren leggen duidelijk uit.			•			
8.4 De leraren stimuleren de leerlingen tot denken.			•			
8.5 De leraren realiseren een taakgerichte werksfeer.			•			
8.7 De leraren stemmen de instructie en verwerking af op de onderwijsbehoeften van de leerling.		•				
Actieve en zelfstandige rol leerlingen	1	2	3	4		
9.1 De leerlingen zijn actief betrokken bij de onderwijsactiviteiten.			•			
9.3 De leerlingen hebben verantwoordelijkheid voor de organisatie van hun leerproces, die past bij hun ontwikkelingsniveau.			•			
Schoolklimaat	1	2	3	4		
10.1 De school heeft inzicht in de beleving van de sociale veiligheid door leerlingen en personeel en in de incidenten die zich op het gebied van sociale veiligheid op school voordoen.		•				
10.2 De school heeft een veiligheidsbeleid gericht op het voorkomen van incidenten in en om de school.			•			
10.3 De school heeft een veiligheidsbeleid gericht op afhandeling van incidenten in en om de school.			•			
10.4 De leerlingen en de teamleden voelen zich aantoonbaar veilig op school.			•			
Opbrengsten	1	2	3	4	5	
11.4 De resultaten van de leerlingen aan het eind van de schoolperiode liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingen mag worden verwacht.					•	
Wet- en regelgeving					ja	nee
De school heeft de vastgestelde schoolgids aan de inspectie toegestuurd (WEC, artikel 27).					•	
De school heeft het vastgestelde schoolplan aan de inspectie toegestuurd (WEC, artikel 27).					•	
De onderwijstijd voldoet aan de wettelijke voorschriften (WEC, artikel 11).					•	

2.2 Beschouwing

Algemeen beeld

De inspectie beoordeelt drie van de vier normindicatoren uit het aspect 'systeem van leerlingenzorg' met een onvoldoende. Op basis van de beslisregel die zij op dit aspect toepast, concludeert zij daarom dat het onderwijs op De Antoon van Dijkschool zwak is. Dit is een achteruitgang ten opzichte van de bevindingen tijdens het periodiek kwaliteitsonderzoek (pko) in 2006, waarbij de inspectie alle normindicatoren met een voldoende beoordeelde. Oorzaak is vooral het gebrek aan controle op de naleving van afspraken en procedures binnen het systeem van leerlingenzorg. Directie en de commissie voor de begeleiding (cvb) hebben daardoor de hiaten in het systeem onvoldoende opgemerkt en te weinig gedaan om gerealiseerde kwaliteit te behouden. Daar komt bij dat van een cyclisch proces van zelfevaluatie nog altijd onvoldoende sprake is. Dat neemt niet weg dat op andere aspecten de kwaliteit wel bewaard gebleven is en in bepaalde opzichten zelfs is verbeterd. Dat geldt zeker voor het primaire proces en in het bijzonder voor het aanbod. Punt van aandacht is een effectieve afstemming van de instructie en de verwerking om te zorgen dat de leerlingen zich optimaal met het aanbod kunnen ontwikkelen.

De inspectie heeft geen tekortkomingen vastgesteld in de naleving van wettelijke voorschriften.

Toelichting

Cyclisch proces kwaliteitszorg en voorwaarden voor kwaliteitszorg

In het kader van kwaliteitszorg verricht de school onvoldoende activiteiten voor zelfevaluatie. Ook informeert de school ouders te weinig over uitstroomresultaten en verbeteringen die zij in het onderwijs gerealiseerd heeft.

Bij het pko van 2006 beoordeelde de inspectie vier van de acht indicatoren van het aspect kwaliteitszorg met een onvoldoende. Als belangrijkste opgaven voor de school benoemde zij toen het invoeren van een goed systeem van zelfevaluatie en het borgen van de gerealiseerde kwaliteit. Dit was extra van belang gezien de groei van de school en de toename en wisseling van teamleden. Bij dit onderzoek stelt de inspectie vast dat de school nog altijd niet beschikt over instrumenten en procedures om de kwaliteit van de opbrengsten, de leerlingenzorg en het onderwijsleerproces cyclisch en systematisch tegen het licht te houden. Ook kent de school geen objectieve peiling om na te gaan of leerlingen en teamleden zich veilig voelen. Bovendien heeft de school de aspecten van het onderwijs onvoldoende vertaald naar meetbare doelen om een goede vergelijking mogelijk te maken tussen resultaat en beoogde verwachting. Om deze redenen waardeert de inspectie de indicatoren 1.3, 1.4 en 1.5 en 10.1 met een onvoldoende.

Indicator 1.7 beoordeelt zij nu wel met een voldoende. Activiteiten voor het behoud van kwaliteit hebben de afgelopen jaren plaatsgevonden, onder andere in de vorm van scholing en systematische klassenbezoeken. Ook kent de school de gewoonte om afspraken en werkwijzen vast te leggen in beleidsdocumenten en protocollen. Daarmee is zij erin geslaagd de kwaliteit van het primaire proces te behouden. Borging van de kwaliteit van het systeem van leerlingenzorg heeft tot voor kort echter onvoldoende plaatsgevonden. Ook voor dit aspect van het onderwijs liggen richtlijnen vast, maar de commissie voor de begeleiding (cvb) nam te weinig eindverantwoordelijkheid door een correcte naleving van de afspraken te bewaken. Het gevolg zijn tekortkomingen in het systeem van leerlingenzorg, die het noodzakelijk maken het inspectietoezicht te intensiveren.

De voorwaarden voor kwaliteitszorg die bepalend zijn voor een succesvol verbetertraject, zijn voldoende vervuld. Dit schooljaar is op de school een nieuwe directeur aangesteld.

In een ink-analyse van oktober 2010 benoemt hij de tekortkomingen in het systeem van kwaliteitszorg, die ook de inspectie vaststelt. Op basis van deze analyse is een beleidsagenda, een jaarplan, een kwaliteitshandboek en een procedure auditing tot stand gekomen. Transparant leiderschap en aansturing en monitoring van het personeel vanuit een heldere visie krijgen hoge prioriteit. Bovendien zijn de directeur en de adjunct-directeur zich sterk bewust van de stappen die de school moet zetten om het opbrengstgerichte werken te bevorderen. De implementatie van een nieuw leerlingvolgsysteem is in dit verband een goed voornemen.

Indicator 1.8 is onvoldoende, omdat de school ouders te weinig inzicht biedt in uitstroomresultaten van leerlingen en effecten van verbeteractiviteiten. Daarvoor is vooral de schoolgids een aangewezen informatiemiddel.

Systeem van leerlingenzorg

Met de hiaten die het systeem van leerlingenzorg op dit moment vertoont, kan de school het systeem onvoldoende dienstbaar maken aan het bereiken, bepalen en verantwoorden van opbrengsten.

De cvb heeft de wettelijke taak de regie te voeren over de ontwikkeling van alle leerlingen. Op cruciale momenten in de schoolloopbaan moet zij daarom eindverantwoordelijkheid dragen, in ieder geval aan de start en bij de door- en uitstroom. De inspectie constateert dat de cvb in deze taak tekort schiet. Zij heeft de leraren belangrijke taken toebedeeld en gaat er te vanzelfsprekend vanuit dat zij deze dan ook volgens afspraak uitvoeren. Een systematische kwaliteitsbewaking ontbreekt. Zo bespreekt zij met de groepsleraar de onderwijsrelevante beginsituatie, waarna het de taak is van deze leraar om een beschrijving in het dossier vast te leggen. De praktijk laat echter zien dat niet alle dossiers zo'n beschrijving bevatten. Dit maakt indicator 3.1 onvoldoende.

Een andere afspraak, waar de cvb te weinig op toeziet, betreft de beschrijving van factoren die aan het niet bereiken van de doelen uit het handelingsplan ten grondslag liggen. Deze heeft de inspectie slechts in enkele handelingsplannen aangetroffen. Daardoor is onvoldoende duidelijk op grond waarvan leraren nieuwe doelen stellen en of zij de doelen relateren aan een beoogd perspectief. Dit is één van de redenen waarom de inspectie indicator 3.8 met een onvoldoende beoordeelt. Een andere reden is de kwaliteit van de doelen. Ze zijn weliswaar 'smart' geformuleerd, maar komen niet altijd nauwkeurig overeen met wat leerlingen moeten bereiken.

Een derde aspect van de leerlingenzorg, waarvan de cvb de kwaliteit onvoldoende bewaakt, is de inzet van toetsinstrumenten. Sinds de school het ontwikkelingsvolgmodel heeft ingevoerd, is het gebruik van methodegebonden en – waar mogelijk – methodeonafhankelijke toetsen afgenomen. Toetsing gebeurt nog slechts voor avi-lezen, ten behoeve van de herindicatie en op initiatief van de individuele leraar. Bovendien kent de school geen afspraken over de wijze waarop leraren toetsresultaten moeten registreren en hoe zij deze moeten benutten bij de evaluatie van de doelen uit het ontwikkelingsvolgmodel. Dit alles maakt indicator 3.5 onvoldoende. In het vso komt het volgen en meten van de ontwikkeling van de leerling het beste uit de verf bij de industriële arbeidstraining. De Ruwaard test en de Zedemo toetsen, recentelijk aangevuld met onderdelen van Melba, geven houvast. Het is de bedoeling eenzelfde systematiek in te voeren voor de andere praktijkrichtingen.

Met de implementatie van een nieuw leerlingvolgsysteem streeft de school ernaar bovengenoemde tekortkomingen op korte termijn op te heffen. De cvb is van plan voor iedere een integratief persoonsbeeld vast te leggen, dat de basis vormt voor een ontwikkelingsprofiel 'op maat'. Voor een beperkt aantal leerlingen heeft zij dit persoonsbeeld inmiddels al gemaakt.

Het profiel is een verzameling van doelen waaraan de leerling gedurende zijn schoolloopbaan gaat werken, gericht op een passende uitstroombestemming. In de bovenbouw van het vso zal dit tot bewuste keuzes in het aanbod leiden, waarbij rekening gehouden wordt met kritische succesfactoren die voor de vervolgbestemming in ieder geval van belang zijn. Aan het systeem zijn toetsen gekoppeld en de digitale uitvoering maakt een transparante onderbouwing van keuzes en vervolgstappen mogelijk. Leraren met wie de inspectie gesproken heeft, geven aan vertrouwen te hebben in de nieuwe ontwikkelingen, mits zij voldoende tijd krijgen zich het nieuwe systeem eigen te maken.

Onderwijsleerproces en schoolklimaat

Over de aspecten van het primaire proces oordeelt de inspectie net als in 2006 overwegend positief. Alleen de afstemming van instructie en verwerking behoeft verbetering. Opvallend sterk is de respectvolle wijze waarop teamleden met de leerlingen omgaan.

De afgelopen jaren is de school intensief bezig geweest om het aanbod te versterken. Verdere uitbreiding van het praktijkaanbod en van de interne en externe stages staat op de agenda. Recent heeft de school een kaderontwerp vso vastgesteld inclusief een stagebeleidsplan. Een nadere afstemming van de leerstof op de doelen en het perspectief van de leerling is in ontwikkeling. In verband hiermee is het van belang na te gaan hoe de instructie en verwerking van het aanbod beter kunnen plaatsvinden. De huidige situatie verklaart de onvoldoende voor indicator 8.7. Binnen de groepen lopen de niveaoverschillen uiteen. Het rendement van klassikale lessen is daarom soms te beperkt. Groepsoverstijgende clustering van niveaus vindt niet plaats. De school kiest voor individuele instructie tijdens speciaal daarvoor ingeroosterde lessen. Leraren geven aan dat de tijd per leerling dan vaak te kort is. Bovendien zijn de leerlingen die tijdens die lessen geen extra aandacht krijgen bezig met activiteiten, waaraan niet altijd een duidelijke leerlijn ten grondslag ligt. Dat roept de vraag op of leraren in deze gevallen de leertijd wel voldoende effectief kunnen benutten.

De school kent een prettig pedagogisch klimaat. In het verlengde daarvan is ook het schoolklimaat aangenaam en veilig. Leraren en leerlingen van de leerlingenraad met wie de inspectie gesproken heeft, bevestigen dit positieve beeld. Teamleden tonen veel betrokkenheid en geduld. De zorg voor leerlingen in complexe situaties is groot. Daarnaast is duidelijk waarneembaar dat de school er belang aan hecht de zelfredzaamheid van leerlingen waar mogelijk te bevorderen. Ook dat getuigt van een respectvolle benadering. Met een leerlingenraad, die de school al enkele jaren heeft, geeft zij vso-leerlingen bovendien een volwaardige kans hun stem te laten horen. Sinds dit schooljaar is de school uitgebreid met een ruime, nieuwe vleugel voor de vso-afdeling. Hierdoor zijn meer ruimte en mogelijkheden ontstaan, die eveneens een gunstig effect hebben op het schoolklimaat.

Opbrengsten

Het nieuwe leerlingvolgsysteem moet de school in staat stellen om in de toekomst aan te tonen dat zij uit de leerlingen weet te halen wat erin zit. Op dit moment kan zij dat nog niet. Daar komt bij dat noch bij de school noch bij de inspectie normen beschikbaar zijn om de tussen- en eindresultaten van leerlingen te wegen en er een oordeel aan te verbinden. Om die reden kent de inspectie voornamelijk geen waardering toe indicator 11.4.

3. TOEZICHTARRANGEMENT

Belangrijke tekortkomingen in de onderwijskwaliteit

De kwaliteit van het onderwijs vertoont belangrijke tekortkomingen. Daarom beoordeelt de Inspectie van het Onderwijs de kwaliteit als zwak en kent zij de Antoon van Dijkschool, afdeling vso, een aangepast arrangement toe. De school valt onder intensief toezicht. Met het bevoegd gezag is afgesproken dat de onderwijskwaliteit in schooljaar 2011/2012 weer van voldoende niveau is. De inspectie voert in het derde kwartaal van 2012 opnieuw onderzoek uit om na te gaan of de tekortkomingen zijn opgeheven. Tijdens het jaarlijkse gesprek met het bestuur stelt de inspectie zich op de hoogte van het verbetertraject.

Tekortkomingen in de naleving

De inspectie heeft geen tekortkomingen vastgesteld in de naleving van wettelijke voorschriften.